

نوشته*:

رضاعلی نوروزی،

علی اصغر سوادکوهی،

حمیدرضا ششجوانی،

کارشناسان ارشد روانشناسی

اثر رسانه‌ها بر پیشگیری از اعتیاد

بزرگ‌ترین معضل اجتماعی امروز ایران اعتیاد است که مساله ده‌ها میلیون جوان است که وارثان اصلی کشور هستند. امروزه اعتیاد به انواع مواد مخدر، به نحو بسیار خطرناک و تاسف‌باری نسل جدید کشور را تهدید می‌کند.

شیوع مصرف مواد مخدر و اعتیاد سال‌هاست که یکی از معضلات درجه اول کشور محسوب می‌شود و کوشش‌هایی که تا کنون برای مهار این پدیده صورت گرفته است به دلایل مختلف موفقیت‌های اندکی در پی داشته است که از جمله می‌توان به بی‌توجهی به مساله اعتیاد در بعد فرهنگی، عدم بهره‌گیری از مطالعه جدی و گسترده پیرامون این موضوع و فقدان یک برنامه منسجم و همه‌جانبه اشاره کرد. علی‌رغم خواست قلبی مردم و دولت، آمارها حکایت از وجود هزاران معتاد و خسارت‌های اقتصادی هنگفتی در حدود میلیاردها تومان می‌کنند. نیاز و اشتیاق افراد جامعه به مواد مخدر نشانگر انحطاط و سقوط آن جامعه است.

نوجوانان و جوانان چون پویا، جست و جوگر و کنجکاو هستند آسیب‌پذیری زیادی دارند. آنان به دنبال همه چیز هستند و در مسیرشان هر راهی گشوده شود وارد آن می‌شوند. چنانچه در راهی لذت و بی‌صبری که خواست آنان است وجود داشته باشد به سرعت آنان را جذب می‌کند. آنان توانایی انجام هر کاری را دارند و حتی آنان که صالح‌اند و با تعقل و اندیشه به هر کاری دست می‌زنند نیز ممکن است از روی کنجکاوای به چنین راه‌هایی وارد شوند. در چنین اوضاع و احوالی است که زمینه‌ها و شرایط انحراف و فساد در برابر نوجوانان و جوانان فراهم می‌شود و آنان را در لبه پرتگاه و آغاز سقوط قرار می‌دهد.

بنابراین موثرترین راه‌بردهای سلامت عمومی در برخورد با سوء مصرف مواد و اعتیاد باید بر پیشگیری متکی باشد. تقریباً همواره ساده‌تر و از نظر هزینه موثرتر است که با یک مشکل قبل از گسترش یافتن برخورد شود، چنین ادعایی در مورد مسایل درگیر با سوء مصرف مواد و اعتیاد کاملاً صحیح است. در اغلب

پژوهش‌های علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مجمع علوم انسانی

نتایج مطلوب حاصل شود.
۲- با توجه به این که پیشگیری در سه سطح اولیه، ثانویه و ثالث مطرح است لازم است مرکزی مرکب از پزشکان، روان پزشکان، روان شناسان، مشاوران، روحانیون، چند تن از اساتید دانشگاه، چند تن از کارشناسان خبره وزارت آموزش و پرورش، بهزیستی و نیروی انتظامی تاسیس شود تا روش های پیشگیری و برخورد با معضل اعتیاد را در سه سطح پیشگیری هماهنگ سازند و بر اساس آن روش های پیشگیری در سطح کشور اعمال شود.

۳- با توجه به شرایط فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و دینی حاکم بر کشور ایران، در پیشگیری از اعتیاد چهار مولفه آموزش، دین، خانواده و مشارکت مردم عوامل تسهیل کننده در اثربخشی روش های پیشگیری از اعتیاد هستند که دست اندرکاران لازم است به آن ها توجه داشته باشند تا نتایج مطلوب حاصل شود.

۴- در پیشگیری از اعتیاد از تجارب مفید کشورهای دیگر استفاده شود. نمونه هایی از تحقیقات صورت گرفته که در پیشینه تحقیق حاضر به آن اشاره شده است نشان می دهد که برخی کشورها در سه سطح پیشگیری و بالاخص پیشگیری اولیه تجربه هایی موفق و مفیدی دارند که می توان این تجربیات را بومی کرد و مورد استفاده قرار داد.

۵- در برخی از کشورها از جمله ژاپن، چین و آمریکا برای جلوگیری از صرف هزینه های کلان در سطح پیشگیری ثانویه و ثالث، به پیشگیری اولیه که کم هزینه تر و اثربخش تر است می پردازند و به نتایج مطلوبی هم دست یافته اند. در کشور ما نیز می توان از این تجربه موفق بهره گرفت و به جای صرف هزینه های کلان در سطح درمان که در بسیاری از موارد

نتایج مطلوبی هم ندارد در سطح پیشگیری اولیه سرمایه گذاری بیشتری صورت گیرد تا نتایج مفید و مناسب حاصل شود.

۶- برگزاری همایش ملی در کشور و ارایه نتایج تحقیقات انجام شده در زمینه پیشگیری از اعتیاد و جلب نظر کلیه سازمان های ذیربط جهت بهره گیری از نتایج این تحقیقات.

۷- با توجه به این که اعتیاد پدیده ای پیچیده است و عوامل متعددی در ایجاد آن نقش دارند در پیشگیری از آن نیز باید رویکردی جامع، کل نگر و سیستماتیک داشت، پس ضروری است چه در بعد درمان و توانبخشی (پیشگیری ثانویه و ثالث) و چه در بعد پیشگیری اولیه رویکرد جامع و کل نگر و چند عاملی را به کار گرفت.

منبع:

این مقاله برگرفته از تحقیقی تحت عنوان "میزان اثربخشی پیشگیری رسانه ای - مطبوعاتی در پیشگیری از اعتیاد و رابطه آن با روش های موجود دیگر" است که توسط نویسندگان این مقاله تهیه شده است.

کشورها قسمت عمده منابع به تحریم و ممنوعیت اختصاص داده می شود. مثلاً در آمریکا به جای پیشگیری، بیشترین هزینه در فعالیت های پلیسی و در متوقف ساختن ورود مواد به آن کشور مصرف می شود.

به غیر از طبقه بندی افراد برحسب سن با انجام پژوهش های همه گیرشناسی می توان برخی از گروه های در معرض خطر بیش تر را نیز شناسایی نمود، مثلاً آن هایی که مدرسه را ترک می کنند یا آن هایی که نمره های پایین یا غیبت های زیاد دارند، کسانی که دچار انحراف های اخلاقی و رفتاری هستند، آن هایی که بی سرپرستند و یا کسانی که پای بندی آن ها به مذهب کم است.

هم چنین با استفاده از پژوهش های همه گیرشناسی می توان مناطق و نواحی آلوده تر را نیز مشخص نمود (برای نمونه آیا واقعاً شیوع مصرف مواد مخدر در استان کرمان بیش تر از تهران است؟). کسب چنین اطلاعاتی ما را در طراحی برنامه های پیشگیرانه موثر و ویژه هر منطقه کمک خواهد نمود.

در مورد نگرش نسبت به پیشگیری رسانه ای - مطبوعاتی، تولید و انتشار پیام های رسانه ای تهیه ی نشریات، بروشورها و تراکت های تبلیغاتی، نمایش فیلم و تئاتر، برگزاری میزگرد و بحث آزاد، طرح مباحثی راجع به اعتیاد در کتب درسی، پای بندی افراد به اصول و آموزه های دینی تاثیر گذار بوده اند.

در مورد میزان اثربخشی پیشگیری رسانه ای - مطبوعاتی در مقایسه با روش های دیگر به مواد مخدر، یافته های پژوهش نشان می دهد که نگرش آزمودنی ها نسبت به میزان اثربخشی روش پیشگیری رسانه ای - مطبوعاتی از دیدگاه آزمون شوندگان بر پیشگیری از اعتیاد مثبت است.

در مورد میزان و رابطه روش های دیگر پیشگیری نظیر تبلیغ اصول اخلاقی و انسانی و رشد و توسعه فرهنگی و ... با پیشگیری رسانه ای - مطبوعاتی، یافته های پژوهش نشان می دهد که روش های پیشگیری تولید و انتشار پیام های رسانه ای، تهیه نشریات، بروشورها و تراکتهای تبلیغاتی، نمایش فیلم و تئاتر. برگزاری میزگرد و بحث آزاد، طرح مباحثی راجع به اعتیاد در کتب درسی و پای بندی افراد به اصول و آموزه های دینی مسیرهای مستقیم و اثرگذار را بر نگرش نسبت به پیشگیری رسانه ای - مطبوعاتی نشان می دهند.

در مورد سن، جنس، میزان تحصیلات و نوع شغل با نگرش نسبت به روش پیشگیری رسانه ای - مطبوعاتی، یافته های پژوهش نشان می دهد که در پیشگیری رسانه ای - مطبوعاتی بالاترین میانگین به گروه سنی ۳۶ به بالا و پایین ترین میانگین به گروه سنی ۱۶-۱۹ سال اختصاص دارد.

پیشنهادات کاربردی

۱- با توجه به یافته های پژوهش لازم است برنامه های مداخله پیشگیرانه در پنج حوزه (متمركز بر فرد، متمركز بر گروه همسالان، متمركز بر مدرسه، متمركز بر معلمان و متمركز بر والدین) اعمال شود تا